

Reflecties bij het werk van Albert Cambeen

J'accuse ... !

De gretigheid waarmee mensen kijken naar afbeeldingen van lichamen die pijn lijden doet bijna niet onder voor het plezier waarmee afbeeldingen van naakten bekeken worden. In 'kijken naar de pijn van anderen'¹ stelt Susan Sontag dat het uitbeelden van wreedheden geen morele lading impliceert. Is het een uitdaging om naar gruwelijke beelden te kijken? Zonder huiveren naar deze beelden kijken schenkt voldoening, aldus Sontag. De huivering zelf schenkt genot. Hier kijkt de Markies de Sade om het hoekje. Als enige libertijnse verlichtingsdenker verbond hij lust met geweld en verkrachtte de hypocriete stelling al zou liefde nodig zijn om seksualiteit te beleven. Huiverend en vibrerend naar porno kijken, naar de 'klassieke' porno met de 'money shot' als de ultieme ontlading. In de verbinding tussen 'seks' en 'geweld', wordt te veel het seksuele veroordeeld en verward met geweld. Wat ethisch verderfelijk is, is dat we anderen iets aandoen wat we zelf niet willen. We willen niet als middel gebruikt worden maar als doel op zichzelf. We willen niet verdinglijkt noch geobjectiveerd worden. Immanuel Kant verbond dit met 'de categorisch imperatief'. John

¹ Susan Sontag, Kijken naar de pijn van anderen, oorspronkelijke titel Regarding the pain of others, 2002.

Stuart Mill en Harriet Taylor Mill maakten duidelijk dat deze principes ook voor de 'sekse'² gelden. In de huidige neoliberale maatschappij heeft men de mond vol van 'consent' al dan niet 'informed'. Vrijheid is een basiswaarde. Maar waarom mag een traan getoond worden en een 'money shot' niet? Beiden zijn toch vochten uit een klier en verbonden met emoties! Beelden die zich bewegen op het scherp van de snee ontroeren, bekliven, verontrusten, stimuleren en roepen terzelfdertijd de stilte op. Ze stellen de grens tussen wat kan en niet kan ter discussie. Artistieke beelden zullen net niet die grens overschrijden. Ze halen hieruit die potentie die nodig is om schoonheid met wijsheid en kracht te verbinden. Krachtige beelden zijn paroxistische beelden die, bewust of onbewust, zwanger zijn van tegenstellingen.

Ze onderzoeken de grenzen tussen gekte en genialiteit, erotiek en pornografie, mens en onmens, daad en misdaad, liefde en haat, lust en pijn, vrede en oorlog. Ze proberen te ontsnappen uit categorieën waarin ze willens nillens geduwd dreigen te worden. Ze dwingen om de gewoonteblik te verleggen. Paroxisme³ duidt op de hevigheid van grenservaringen en de ultieme pogingen om te ontsnappen. Het is niet het een of het andere maar de gelijktijdigheid van twee tegengestelden: het een én het andere. In het koord dansen op de grens staan alle zintuigen volledig op scherp. Hapticiteit, tastlijfelijkheid in het kwadraat. Kunst transformeert. De blik van de kunstenaar moet letterlijk meedogenloos zijn. Het beeld moet ontzetting opwekken, en in die consternatie schuilt een uitdagende soort schoonheid. Kan een afbeelding iemand aanzetten om actief in opstand te komen tegen oorlog, geweld, (seksuele) uitbuiting. Kan kunst de wereld redden?

Compassie is geen stabiele emotie. Als het niet kan omgezet worden in daden, verdort het.

J'accuse ...!

Hilde Braet, juni 2019

Master in Visuele Cultuur.

Qualified European Photographer (QEP)

² Lt. 'Sexus' – seks (14de eeuw): geslacht. Met 'le sexe' bedoelt men het andere, d.i. het vrouwelijke geslacht (Jos Van Ussel, Geschiedenis van het seksuele probleem, 1968).

³ Paroxisme in de beeldcultuur werd uitgediept tijdens de tentoonstelling ATTACK!, Amsterdam, 1999. Curator prof dr. Johan Swinnen.

